

Ἡ ἰσοπεδωτικὴ λογικὴ Διαχρονικὸ ὄπλο τοῦ ἀφελληνισμοῦ

Στὴν ἱστορία μας ἡ χειρότερη δυσκολία κατανοήσεως, ἀπ' τοὺς τρίτους, τῆς πραγματικῆς φύσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκκινεῖ ἀπ' τὴν ἀδυναμία τους ψηλαφήσεως ἔστω τῶν σχέσεων τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου, δηλαδή ἀπ' τὸν ρόλο τοῦ Ὁμήρου στὴν φυλογένεσή μας, ὅλα τὰ ἄλλα ἔπονται· ὁ γενάρχης μας ποιητὴς μᾶς ἐδίδαξε, ἀπ' τὰ πρῶτα βήματά μας κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴ περίοδο, ὅτι ὁ διάλογος μὲ τοὺς θεοὺς μας ἦταν ἐμμελής, δημιουργικὸς, ἐνδελεχῆς καὶ ἀμοιβαίας ροῆς. Ὁ λόγος τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου εἶναι κυρίως προτρεπτικὸς, συναινετικὸς, διαλεκτικὸς καὶ ἀρμονικὸς, μὲ ἀντιπροσωπευτικότερη ἔκφρασή του τοὺς χρησμοὺς τῆς Πυθίας, μὲ τὶς δύο ἢ περισσότερες ἐναλλακτικὲς λύσεις καὶ τὴν εὐθύνη τῆς τελικῆς ἐπιλογῆς στὸν πολίτη· ἀντιθέτως, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ ἐκκρεμοῦς, μονοσήμαντος, ἀπόλυτος, ἐπιτακτικὸς καὶ κατηγορηματικὸς, εἶναι ἐκεῖνος τοῦ Μωσέως καὶ τοῦ Ἀλλάχ, ἀλλὰ καὶ ὅλων σχεδὸν τῶν ιδεολογιῶν τῆς νεωτέρας ἐποχῆς καὶ κυρίως τῆς βιομηχανικῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ βασικὴ διαφορὰ τῶν δύο ἐποχῶν, τῆς ἀρχαιοελληνικῆς, δηλαδή, ἀπ' τὸν Ὅμηρο μέχρι τὴν περίοδο τῆς ἀμέσου δημοκρατίας καὶ τῆς δημῶδου μούσης καὶ στὴ συνέχεια τῆς ὀρθοδόξου ὑμνωδίας καὶ τῆς δημοτικῆς παραδόσεως, μὲ ἐκεῖνη τῆς νεωτέρας βιομηχανικῆς κοινωνίας μὲ τὴν ὁποία γίνεται πρωτίστως ἡ σύγκριση.

Ἡ ἀφορμὴ γιὰ τὶς σκέψεις αὐτὲς δόθηκε ἀπ' τὴν δημοσίευση δύο ἄρθρων τοῦ Στέλιου Ράμφου στὴν «Καθημερινή», 6 Ἰουνίου 2021, ὑπογράφοντας ὡς συγγραφέως, ἀλλὰ γνωστοῦ ὡς φιλοσόφου, μὲ τίτλο, «Ἀσήμαντη» Ἑλλάς», καὶ 29 Ἰουνίου 2021, μὲ τὴν ἴδια ὑπογραφή, «Μεταξὺ κράτους καὶ ἐθνότητος»· ὅπωςδήποτε, ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος δὲν εἶναι κατάλληλος, γιὰ τὴν σὲ βάθος ἀνάλυση τῶν δύο τόσο σοβαρῶν θεμάτων, ἀλλὰ δυνάμεθα προσφέρει μιὰ πρώτη προσέγγιση, ἀφοῦ ἄλλωστε καὶ ἡ παρουσίαση τῶν θεμάτων ἦταν περιληπτικὴ, ὅπως καὶ λίαν ἐνδεικτικὴ ἡ περιρρέουσα παραφιλολογία.

Ἡ ἀξιολόγηση ἐκ μέρους του τῶν θεμάτων γίνεται, μὲ ὑποδομὴ καὶ κριτήριό της, τὶς ἀρχὲς τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, τῆς βιομηχανικῆς, καὶ μὲ προηγούμενα στάδιά της, τὸν διαφωτισμὸ καὶ τὸν ὀρθολογισμὸ καὶ ἀπώτερη προέκτασή της τὸν ἐλληνορωμαϊκὸ πολιτισμὸ -ἂν ὑπῆρξε ποτὲ κάτι τέτοιο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τους-, καὶ συνέχειά του, τὸν Καθολικισμὸ καὶ τὸν Προτεσταντισμὸ· ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ἐλευθέρου ἐλληνικοῦ λόγου στὴν Ὀρθοδοξία καὶ στὸ Βυζάντιο, ἡ ὀλοζώντανη ἱστορικὴ πορεία του, ὅπως ἀποτυπώνεται καὶ μὲ τὴν ἱστορική σὲ πολλοὺς ναοὺς ποιητῶν καὶ σοφῶν

ἀρχαίων Ἑλλήνων, δίπλα στους χριστιανούς ἁγίους, ἀλλὰ καὶ στὴν κοινοτικὴ παράδοση καὶ στὸ δημοτικὸ τραγοῦδι μας, δὲν ὑπάρχουν οὔτε ὡς ὑπόνοια στὴν συλλογιστικὴ του. Ἔχει ἐνδιαφέρον ἢ θεώρηση αὐτή, διότι κάπου ὀδηγεῖ...

Στὸ πρῶτο δόθηκε πρώτη ἀπάντηση εἰς τὸ «Ἐμμελές», 11ης Ἰουνίου 2021, ἀρ. φύλλου 3764, μὲ κύρια ἔμφαση στὴν ἀπόδειξη τῆς φραγκολόγου λογικῆς τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς ἰησουϊτικῆς διαστρεβλώσεως τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Γιώργου Σεφέρη, στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἰνγκμαρ Μπέργκαν, ὅποτε δὲν κρίνεται ἀπαραίτητη ἢ ἐπανάληψή της. Ἄλλωστε, περιλαμβάνεται τὸ ἄρθρο στὸ τέλος τοῦ τωρινοῦ.

Ἡ πρώτη ἐντύπωση ποὺ ἀποκομίζει ὁ ἀναγνώστης, ἀπ' τὰ δύο καὶ ἰδιαίτερος ἀπ' τὸ δεύτερο, εἶναι, ὅτι διέπονται ἀπ' τὴν ἐσχατολογικὴ ἀντίληψη τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐκλεκτοῦ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν μωσαϊκὸ νόμο καὶ τὶς παρεκβολές του, καθολικισμός, ὀρθολογισμός, διαφωτισμός, φιλελευθερισμός καὶ καπιταλισμός ἢ κομμουνισμός, ὅπως ἐκφράζονται στὴν ἐποχὴ μας συνοπτικὰ μὲ τὸν βιομηχανικὸ ἄνθρωπο· ὀλόκληρη ἢ ὑπόλοιπη ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ὑπάγεται ἀπολύτως καὶ ἀσφυκτικῶς εἰς αὐτήν, ὡς ἐκφράσεως τῆς ἰσοπεδωτικῆς λογικῆς τους. Οἱ Ρωμαῖοι κατακτητῆς, οἱ Σταυροφόροι, οἱ Κονκισταδόροι, οἱ Ἀποικιοκράτες ὑπάγονται ὑπὸ εὐρεῖαν ἔννοιαν στὴν ἀποστολὴ του, μὲ τὶς ρίζες του στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ στὸν Ἅγιο Ἀνδρουστῖνο καὶ στοὺς ὀλίγους ἄλλους δυτικούς πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἐνῶ οἱ ἀνατολικοὶ ἀποβάλλονται εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. Δὲν χρειάζεται σὲ βάθος μελέτη τοῦ θέματος, ἀπλὴ ἀνάγνωση καὶ ὀλίγη μνήμη τῶν ὄσων ἐδιδάχθημεν ἀπ' τοὺς παλαιούς δημοδασκάλους εἶναι ἀρκετὰ ὑποβοηθητικές.

Ἡ καθοριστικὴ πολιτικὴ διαφορὰ τῆς Καινῆς ἀπ' τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, πέραν τῆς δογματικῆς ἐρμηνείας, εἶναι ἡ φύσις τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ, παραινετικὸς καὶ διδακτικὸς αὐτός, ἐπιτακτικὸς καὶ κατηγορηματικὸς ἐκεῖνος τοῦ Μωυσέως· δηλαδή, εἶναι κάτι ἀδιανόητο ἢ ἀγνόησις τῆς μουσικῆς ὑμνωδίας τῆς Ὁρθοδοξίας -καὶ ἀπὸ ὅσους ἔχουν χρηματίσει καὶ ἱεροψάλτες, ὅπως ἀντιστοίχως κι ὁ ἐθνικὸς γλωσσολόγος, ἀγνοεῖ τὴν προσῳδία καὶ τὰ τρία γένη τῆς μουσικῆς μας- καὶ ἡ ὑπαγωγή τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας στὴν κοσμικὴ στὴν βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, μὲ ὅ,τι αὐτὰ σημαίνουν στὴν ἔκφραση τῆς θρησκευτικῆς τους πίστεως καὶ στὴν δομὴ τοῦ κράτους της. Ἀντιθέτως στὴν Δύση ἦταν ἀπόλυτη καὶ ἀδιαμφισβήτητη ἡ ἐξουσία τοῦ πάπα, μετὰ τὴν καθιέρωση ὑπὸ τοῦ Καρλομάγνου τῆς Ἁγίας Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Γερμανικοῦ Ἔθνους. Ἡ ἐσχατολογικὴ αὐτὴ ἀντίληψη εἶναι παντελῶς ξένη πρὸς τὴν ἑλληνικὴ δημοκρατικὴ νοοτροπία κι ὅπου ἐμφανίζονται στὴν τελευταία κάποιες ἐκδοχές της - σὲ τυραννικὰ κυρίως καθεστῶτα, ὅπως διακωμωδεῖ καὶ ὁ Σωκράτης τὸν Στρεψιάδη, εἰς τὰς «Νεφέλας», «ἄνθρωπος ἀμαθὴς οὕτωςι καὶ βάρβαρος», καὶ ἐννοεῖ τὸν μὴ μετέχοντα τῆς ἡμετέρας παιδεύσεως, μὲ ὑπογράμμιση τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ ἔμμελοῦς λόγου τοῦ ἐλευθέρου πολίτου καὶ τοῦ ἀμελοῦς καὶ ἀχρείου τοῦ δουλικῆς

νοοτροπίας ατόμου-, που δεν είναι λίγες, αλλά αφορούν περιόδους και συστήματα της εποχής της παρακμής· ή αποσιώπηση όλων αυτών υπό του συγγραφέως είναι εμφανέστατη και δεν οφείλεται, μάλλον, σε άγνοια. Το δεύτερο είναι, επίσης, η παραμέληση της αρχής της μεταπλάσεως του θρησκευτικού συναισθήματος του Μάξ Βέμπερ και πολλών άλλων· αυτό οφείλεται στο ότι μάλλον όδηγεῖ ή αποδοχή της, ἢ ἔστω ἡ συζήτησή της, στην ἄρδην ἀνατροπή της μεσσιανικῆς τους ἀντιλήψεως, καθὼς ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἔμπρακτὴ ἱστορικὴ ἀπόδειξη τῆς διαψεύσεώς της καὶ τῆς ἀναδύσεως καὶ ἄλλου ἀνθρώπου, ἐλευθέρου καὶ δημιουργικοῦ, μὲ προάγγελό του τὸν ῥωμαντικό καὶ ἐκφραστή του τῆς ἐποχῆς μας, τὸν ψηφιακό, ὁ ὁποῖος εἶναι σὰν τὶς ἀσύμβατες εὐθεῖες μὲ τὸν βιομηχανικό. Ἔτσι ἀγνοεῖται παντελῶς, διὰ λόγους αὐτοπροστασίας...

Ἐπιγραμματικὰ γράφονται αὐτά, ὡς πρῶτο βῆμα κριτικῆς· ἡ ἀναφορὰ στὸν Ἀδαμάντιο Κοραῆ, μὲ τίτλο, «Μεταξὺ κράτους καὶ ἐθνότητος», γίνεται, μὲ ἀφορμὴ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Ἐπιδαύρου, 1ης Ἰανουαρίου τοῦ 1822, τὸ ὁποῖο ἕνα χρόνο μετὰ ἀναθεωρήθηκε καὶ ὑποκαταστάθηκε ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς τοῦ Ἄστρους, ἔτσι γιὰ νὰ θυμόμαστε τὶς ἡμερομηνίες... Τὸ διεθνὲς πλαίσιο ἐλάχιστα ἀναφέρεται, ὅπως ὡς βασικὴ ἀρχή, ἡ ἀνάγκη ἐφησυχασμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἀλλὰ κατατάσσεται ὁ μέγας Ἕλληνιστὴς κι ἀπ' τοὺς κύριους πρωτεργάτες τῆς ἀνατάσεως τοῦ γένους, ὡς φιλελεύθερος, ἐπειδὴ στὶς μέρες του, ἦταν δεσπόζουσα ἡ ἰδεολογία αὐτή, μὲ ἀναγωγὴ στὸν δεκατοῦτον αἰῶνα, προσλαμβάνοντας τὶς γνωστὲς διαστάσεις της, μὲ τὴν ἀμερικανικὴ καὶ γαλλικὴ ἐπανάσταση· ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ὅμως διατήρησε πάντα τὴν κριτικὴ του σκέψη ἀπέναντί της, μὲ τὶς ἀναφορὲς του στοὺς Ἕλληνας σοφοὺς, καὶ τὶς ἀπαντήσεις του στὶς ἐπιστολὲς πολιτικῶν καὶ σοφῶν, Εὐρωπαίων καὶ Ἀμερικανῶν, γιὰ πάρα πολλὰ θέματα. Στοιχειώδης πρόνοια ἐπιβάλλει τὴν συνεκτίμηση, ὅλων τῶν παραγόντων αὐτῶν, ὅταν ἀναφερόμαστε σὲ τόσο λεπτὰ ζητήματα. Δὲν εἶναι ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἴδιας ποιότητος πνεῦμα, μὲ τοὺς συμβούλους τοῦ πρωθυπουργοῦ τῶν Πρεσπῶν καὶ τὴν θεωρία τους περὶ ἐθνότητος· ὁ Στέλιος Ράμφος τὴν ἀσπάζεται ὡς φιλόσοφος, ὅποτε ἀναλαμβάνει καὶ τὴν εὐθύνη, ἀλλὰ ἡ ἄσκηση κριτικῆς, μὲ τὴν ἐπίκληση μετέπειτα ἀβασίμων θεωριῶν καὶ δογμάτων, στὸν διασημότερο Ἕλληνα σοφὸ τῆς ἐποχῆς του καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας μας, εἶναι τουλάχιστον ἄτοπος, ἂν ὄχι ὑποκριτικὴ.

Ὅπωςδήποτε, εἶναι ἴδιο χαρακτηριστικὸ ὅλων τῶν μονοθεϊστικῶν καὶ ὀλοκληρωτικῶν ἰδεολογιῶν, ἡ ἐρμηνεία τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀρχῶν τους, τῆς πιστεῶς τους· τὰ ζήσαμε καὶ τὰ ζοῦμε αὐτὰ στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὶς φιλελεύθερες, μαρξιστικὲς καὶ ἄλλες θεωρίες, γιὰ τὴν πρόσφατη καὶ ἀπώτερη ἱστορία μας. Ἀλλὰ, ὁ ἐγκλωβισμὸς τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, στὶς τυχόν ἀπόψεις πὺρ διατύπωσε γιὰ ἕνα θέμα, κι ἂν τὶς διατύπωσε ἀκριβῶς ἔτσι, πάει πολὺ· ὑπέβαλε

κάποιες προτάσεις, πού άλλες απερρίφθησαν απ' τὸ κυρίαρχο σῶμα, στὴν ἐπόμενη Ἐθνοσυνέλευση, κι άλλες ἔγιναν δεκτές. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ἐντάσσεται στὰ κουτάκια τῶν μετέπειτα θεωριῶν. Αὐτὸ εἶναι τουλάχιστον ἰησουϊτικὸ κι ἀνέντιμο καὶ ὑπάγεται στὰ πλαίσια τοῦ πολέμου τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν, κατὰ τῶν ἀπίστων, καὶ τῶν ὀλοκληρωτικῶν ἰδεολογιῶν, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ! Τὸ ἔκαναν αὐτὸ κατὰ κόρο οἱ Ἰησουῖτες ἐπὶ αἰῶνες στὴν Ὑψηλὴ Πύλη, ὑπονομεύοντας τὴν Ὁρθοδοξία, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὸν Ἑλληνισμό. Φυσικά, οὐδεὶς ἐπιτρέπεται ἐπικρίνειν τίς ἐκτιμήσεις αὐτὲς ἑνὸς ἐλευθέρου πολίτου καὶ πολὺ περισσότερο φιλοσόφου, ἀλλὰ ἕκαστος ἔχει ἐπίσης τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἀξιολογήσεως τῆς δημοσίας αὐτοῦ στάσεως.

Ὡς πρὸς τὴν οὐσία τοῦ ὅρου ἐθνοτικός· ἐμφανίσθηκε αὐτὸς γιὰ πρώτη φορὰ μεταπολεμικά, μὲ γνωστότερο θεωρητικὸ του τὸν *Anthony D. Smith*, στὸ ἔργο του, «*The Antiquity of Nations*», ὁ ὁποῖος καὶ τὸν χρησιμοποίησε εὐρύτερα σὲ ἀντικατάσταση τοῦ ὅρου φυλετικός, γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῶν σχετικῶν ἐννοιῶν μὲ τίς ἰθαγενεῖς φυλές τῶν ἀποικιῶν· ὁ προσδιορισμὸς θεωρήθηκε ἐλάχιστα ἐπιτυχῆς καὶ πολλοὶ τὸν χαρακτηρίζουν ἀνεπαρκῆ, γιὰ τὴν διευκρίνιση τῶν σχέσεων τῶν ἐθνοτικῶν μὲ τὸ κράτος καὶ τὴν ἱστορία του. Αὐτά, γιὰ τὴν γενικὴ προσέγγισή του, ἂν καὶ τὸ θεωροῦμε ἀνάξιο λόγου, τὸ νὰ ἀσχολούμαστε στὴν ἱστορία μας, μὲ τίς μεθοδεύσεις δικαιολογήσεως τῆς ἀποικιοκρατίας· εἶναι γεγονὸς ὅμως ὅτι δὲν ἔχει τύχει τῆς ἀποδοχῆς του κι ἀπ' τοὺς περισσότερους φιλελεύθερους θεωρητικούς.

Ἡ χρῆση τοῦ ὅρου «ἐθνοτικός», ὡς βασικῆς μάλιστα ἐννοίας στίς ἀπόψεις τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, τουλάχιστον ξενίζει· ὁ Ἕλλην σοφὸς ἔχει ἀξιολογηθεῖ ἀπ' τὴν ἱστορία μὲ ἄριστα γιὰ ὀλόκληρο τὸ ἔργο του κι ὄχι μόνο, γιὰ τίς ἀπόψεις του σὲ ἓνα κείμενο μᾶλλον διαδικαστικὸ, γιὰ μερικὰ ἄρθρα τοῦ *Συντάγματος*. Ἡ ἀποδοχὴ ὅμως τοῦ ὅρου ἀπ' τὸν Στέλιο Ράμφο, ἔχει ἐνδιαφέρον κι αὐτὸ δὲν αἶρει τὴν ἀναφορὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ στὸν ἴδιο ὡς φιλόσοφου, πού δὲν φαίνεται, ὅτι σημαίνει καὶ ἀποδοχὴ τῶν θεωρητικῶν ἀπόψεών του. Ἀκολουθεῖ συστηματικά, ὅπως καὶ γιὰ τὸν Γιώργο Σεφέρη, τὴν ἐρμηνεῖα ἱστορικῶν γεγονότων μὲ θεωρίες μεταγενέστερες, ὅπως ἐκεῖνες τῆς βικτωριανῆς ἠθικῆς γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀμέσου δημοκρατίας, ὅταν μάλιστα εἶναι καὶ ἐμφανέστατα ἐλλειπεῖς καὶ ἀνισοβαρεῖς.

Ὁ Στέλιος Ράμφος, τὸ ἔχουμε ἐπαναλάβει, ἀκολουθεῖ κατὰ γράμμα τὴν ἐσχατολογικὴ ἀντίληψη τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν καὶ τῶν ὀλοκληρωτικῶν ἰδεολογιῶν στὴν ἀξιολόγηση τῆς πορείας μας, χρησιμοποιώντας, κατὰ κόρον μάλιστα, ὄρους, νεωτερικός, ἐθνοτικός, ὡς κύριο ἄξονα τῆς κριτικῆς του γιὰ τὴν ἱστορία μας. Ἐνα ὅμως εἶναι γεγονὸς ἀδιαμφισβήτητο, ἡ πολιτικὴ ἀντίληψη τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ προσδιορίζεται ἀποκλειστικά ἀπ' τὴν φράση του,

«Ανδρὸς χαρακτήρ ἐκ λόγου γνωρίζεται»,

ὁ λόγος ἐκάστου προσδιορίζει τὴν πολιτικὴν του πρακτικὴν, ἀντιγράφων ἔτσι τὴν θεμελιώδη πολιτικὴν ἀρχὴν τῆς ἀμέσου δημοκρατίας, τό, «λόγος μέλος ἀρμονία καὶ ῥυθμός», Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους· ὅλα τὰ ὑπόλοιπα εἶναι δευτερεύοντα καὶ συμπληρωματικὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν του αὐτῆς. Ἡ ἀγνόησὴ τῆς ἢ ἡ ἀποσιώπησὴ τῆς σημαίνει, ὅτι γίνεται ἀποσπασματικὴ καὶ παραπλανητικὴ ἐρμηνεία τῶν θέσεών του· εἶναι σαφέστατη ἢ παρανόησὴ τῆς ἀπ' τὸν Στέλιο Ράμφο καὶ ἡ ἀπαίτησὴ του θεάσεως τῆς πνευματικῆς καὶ πρακτικῆς συνεισφορᾶς τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ μέσα ἀπ' τὶς παρωπίδες τῶν νεωτέρων θεωριῶν. Δὲν εἶναι μόνο τὰ θεωρητικὰ του κείμενα καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἐκδόσεων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλληλογραφία του μὲ πολλοὺς Ἑλληνας στὶς τουρκοκρατούμενες περιοχὲς καὶ στὶς παροικίαις πού διαδραμάτισαν σημαντικὸ ρόλο στὴν παλιγγενεσία μας· τὰ κέντρα παιδείας, οἰκονομίας, ἐμπορίου, ἀνατάσεως καὶ ἐξεγέρσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦταν οἱ ὄρεινές καὶ ἡμιορεινές περιοχὲς του, ἀπ' τὴν Μοσχόπολη μέχρι τὴν Κρήτη, τὰ νησιά καὶ οἱ παραδουνάβιες χῶρες, μὲ προεκτάσεις τους τὶς παροικίαις σὲ πολλὰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις. Ὅποιος διαβάσει τὰ κείμενα τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς ἀντιλαμβάνεται, ὅτι οἱ ἴδιοι δὲν πίστευαν, ὅτι βρίσκονται στὴν περιφέρεια τῆς πνευματικῆς Εὐρώπης, παρὰ ἀντιθέτως ὅτι ἀποτελοῦσαν κέντρο αὐτοτελές καὶ σὲ διαρκῆ διάλογο μὲ τὴν διάνοησὴ τῆς, ἔχοντας ἀποβάλλει ἀπὸ καιρὸ τὴν νοοτροπία τῆς ὅποιαις προηγουμένης ἐξαρτήσεώς τους, ἀλλὰ ἀντλώντας τὰ μέγιστα ἀπ' τὶς προγονικὰς μας ρίζες. Καὶ τὸ ἀπέδειξαν ἀρχίζοντας τὴν ἐπανάστασιν μόνοι τους καὶ στὴν χεῖριστὴν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς διεθνῆς συγκυρίας. Ὁ παλλαϊκὸς ξεσηκωμὸς δικαίωσε τὴν ἐκτίμησίν τους καὶ ὁ ὀκταετής ἀγῶνας ἐπέτυχεν, ὅπως κανεὶς ἄλλος ἀπελευθερωτικὸς στὶς μέρες τους.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ὅμως εἶχε δύο ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια, τὴν Ἰερὰ Συμμαχία, μὲ ἀπόλυτη καὶ ἀποπνικτικὴ τὴν ἐπικάλυψή τῆς στὴν τήρησιν τῆς παγιωμένης πολιτικῆς καταστάσεως, μὲ τὴν Ἀγγλία μάλιστα πρώτη, ἡ ὅποια ἦταν ἄκρως ἀντίθετη στὴν διατάραξιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας· τὸ δεύτερον, τὴν διατήρησιν τῆς ἡρεμίας στὸ ἐσωτερικὸ τῶν βασιλείων τους, ἀπὸ οἰαδήποτε ἀναταραχῆ, ὅταν ἦταν πρόσφατοι οἱ ναπολεόντειοι πόλεμοι καὶ ἄλλες ἐπαναστάσεις, ὅπως καὶ ἡ ἀνάδυσις τοῦ φιλελληνικοῦ κινήματος. Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον ἐπέτυχεν τελικὰ τὸν σκοπὸν του καὶ ὑπεχρέωσε, ἀκόμη καὶ τὴν βρετανικὴν αὐλήν, στὴν ἀναγνώρισιν, ἐκούσης ἀκούσης, τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, παρ' ὅλο ὅτι γνώριζε, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνοτήτων στὴν Εὐρώπην σήμαινε ἀνατροπὴ πολλῶν παραδοσιακῶν καθεστώτων, ὅπως καὶ ἐγένετο στὴν συνέχειαν. Ὅλα αὐτὰ ἐπετεύχθησαν, χάρις στὸν παλλαϊκὸν ξεσηκωμὸν καὶ στὴν ἀντοχὴν τῶν ἀγωνιστῶν, σὲ στεριά καὶ θάλασσα, κατὰ

τὰ πρῶτα τέσσερα πέντε ἔτη τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς μεγαλυτέρας αὐτοκρατορίας τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀποτυχία καταπνίξεώς του ἀπ' τὸν Ἰμπραήμ. Ἄλλωστε, ἄς μὴν ξεχνᾶμε, ὅτι ἡ ὀρεινὴ οἰκονομία τῶν Ἑλλήνων, ἀπ' τὴν Μοσχόπολη καὶ τὴν ὀροσειρὰ τῆς Πίνδου, μέχρι τὸν Ὀλυμπο, τὴν Ὀσσα καὶ τὸ Πήλιο, μὲ τὰ Ἀμπελάκια ὡς καλύτερο παράδειγμα, ἦταν ἄκρως ἀνταγωνιστικὴ τῶν κεντροευρωπαϊκῶν χωρῶν, ὅπως καὶ ἡ νησιωτικὴ τῶν μεσογειακῶν κι ἀπετέλεσε τὸ ἐφαλτήριο γιὰ τὴν ἀνάταση τοῦ γένους· ἡ παιδεία ἦταν εὐρύτατα διαδεδομένη στὶς δύο βαθμίδες τῆς, μὲ κορυφὴ τῆς τὴν Ἀκαδημία τῆς Μοσχόπολεως, ἐνῶ ὁ Τζῶρτζ Φίνλεϋ γράφει, ὄχι καὶ γνωστὸς γιὰ εὐνοϊκὴ στάση ἀπέναντί μας, ὅπως εἶναι σαφέστατο στὴν ἱστορία του, ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν ἐγγραμμάτων στὴν προεπαναστατικὴ Ἑλλάδα ἦταν ἀνώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς Ἀγγλίας τὴν ἴδια ἐποχὴ, κάτι ποῦ τὸ ἐπαναλαμβάνει κι ὁ Κρις Γουντχάουζ.

Ἡ συνοπτικὴ αὐτὴ ἀξιολόγησι ἀποβλέπει στὴν ἐπισήμανση τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ παρεμβληθέντες ἀρνητικοὶ παράγοντες ἦταν πολλοί, καὶ δὲν τοὺς ἀναφέραμε ὅλους, διὰ λόγους οἰκονομίας τοῦ θέματος, ἐπειδὴ δὲν προβαίνουμε στὴν συστηματικὴ ἐξιστόρησι τῆς ἐπαναστάσεως· ἓνα ὅμως ἐνδιαφέρει, ἡ ἐπεξεργασία καὶ προβολὴ ἐνὸς μόνο παράγοντος, καὶ μάλιστα θεωρητικοῦ, μὲ κριτήρια μεταγενεστέρως ἐποχῆς, καταδεικνύει τὴν προσφυγὴ στὴν ἰσοπεδωτικὴ λογικὴ, τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκείων καὶ τῶν ὀλοκληρωτικῶν ιδεολογιῶν, ὅπως προαναφέραμε, μὲ τελικὸ σκοπὸ τὸν ἀφελληνισμό μας. Ἡ ὠμὴ προβολὴ τῆς ὑποταγῆς τῆς Ὀρθοδοξίας στὴν Καθολικὴ ἐκκλησία καὶ τῆς παραδόσεώς μας στὸν ἀνελεύθερο ἐναγκαλισμὸ τοῦ Ἁγίου Ἀύγουστίνου, ὑπερβαίνει κάθε προηγούμενο. Ἐὰν ὑποχρέωσή μας εἶναι ἡ ἐπιλογὴ τῆς «πολιτείας τοῦ Θεοῦ», τότε ἐμεῖς ἔχουμε τὴν δική μας, μὲ ἄριστη περιγραφὴ τῆς εἰς τὴν «Ὀπλοποιίαν» τῆς Ἰλιάδος...

Ὅσο γιὰ τὶς ἐσωτερικὲς συγκρούσεις τῶν ἐπαναστατημένων Ἑλλήνων, αὐτὲς ἦταν πολλές, ἀλλὰ δὲν ἔχει γίνεῖ ἐπανάστασι στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, χωρὶς ἐμφυλίου πολέμου, πλείονες ἢ ὀλιγωτέρους· αὐτοὶ ξεσποῦν ἀπ' τὴν φύση τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν γαλλικὴ ἐπανάστασι στὴν καθημερινότητά τῆς κι ὄχι στὶς θεωρητικὲς ἐξαγγελίες τῆς· ἐπομένως θὰ ἦταν ἀδιανόητο, νὰ μὴν συμβοῦν αὐτὰ καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ἄλλωστε, τὸ ἰδανικὸ ὅλων τῶν ιδεολογιῶν τῆς νεώτερης ἐποχῆς εἶναι ἡ ἄμεση καὶ πλήρης προσαρμογὴ τοῦ ἀτόμου -σὲ οὐδεμίαν δὲν ὑπάρχει, οὔτε ὡς ὑπόνοια, ἢ ἀνάλυσι καὶ ἢ πρακτικὴ τοῦ ἐνεργοῦ πολίτου, τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, παρὰ μόνο στὴν ἑλληνικὴ ἄμεση δημοκρατία καὶ ἐν συνεχείᾳ στὶς ἐκφράσεις τῆς τῆς δημοτικῆς παραδόσεως- στὶς ἐπιταγὲς τῶν θεωριῶν τους, μὲ βασικὴ διαφορὰ κυρίως τὴν ἔννοια τῆς ἰδιοκτησίας. Ἡ δράσι τῶν ἀτόμων -ἐπειδὴ ἐλεύθερη πολιτικὴ πρακτικὴ δὲν ὑπάρχει- καθορίζεται ἀπ' τὴν πρόνοιάν τους γιὰ τὸ μέλλον, ὅπως προδιαγράφεται ἀπ' τὴν θρησκευτικὴ πίστι ἢ τὴν ιδεολογία, γιὰ τὴν ἄλλη ζωὴ στὸν

χριστιανισμό, για τὰ γεράματα στὸν φιλελευθερισμὸ καὶ στὸν καπιταλισμὸ, για τὴν ἄλλη γενιὰ στὸν κομμουνισμό. Τελικά, οἱ δύο τελευταῖοι δὲν ἀπήλασαν σχεδὸν τίποτε, μὲ ἐξαίρεση ὀλίγα ψυχία στὸν φιλελευθερισμὸ, τὰ ὅποια ἐξανεμίσθησαν στὶς τελευταῖες κρίσεις, οἰκονομικὲς καὶ πανδημίας, ἐνῶ οἱ πρῶτοι ἀκόμη ἀναμένουν τὴν ἐπιβράβευση τῶν θυσιῶν τους...

Ἀπ' ὅλες τὶς θεωρίες τους ἓνα ἀπουσιάζει, τὸ παρὸν, δὲν ὑπάρχει οὔτε ὡς σκέψη στὴν διάνοια τῶν σοφῶν τους· ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑπάρχει στὴν καθημερινότητά του, δὲν ἔχει ζωὴ στὸ παρὸν. Ἡ πόλις, τὸ δράμα, ἡ τραγωδία, ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ πρακτικὴ τῶν προσωκρατικῶν καὶ τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ καὶ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Δάμωνος καὶ τῶν ἄλλων μουσικῶν, ὅπως καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους, κυρίως εἰς τοὺς «Βατράχους», ἐστιάζουν τὴν προσοχή τους εἰς τὸ παρὸν καὶ μόνον, μὲ ἔμφαση εἰς τὴν ἐμμέλειαν, εἰς τὴν μουσικὴν ἁρμονίαν· αὐτὰ ὅμως εἶναι ἄγνωστα στὴν φιλελεύθερη σκέψη, ὅπως καὶ στὴν βιομηχανικὴ λογικὴ, καπιταλιστικὴ καὶ κομμουνιστικὴ. Ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει σὲ αὐτὲς για τὴν ἐκπληρωσὴ τῆς ἀποστολῆς του, ὡς ἀντικείμενο τῆς ιδεολογίας, ἀκριβῶς ὅπως στὶς μονοθεϊστικὲς θρησκείες, ὡς ὁ πιστὸς τοῦ Θεοῦ.

Στὸν παλλαϊκὸ μας ξεσηκωμὸ ὅμως οἱ Ἕλληνες ἐστιάζαν τὴν προσοχή τους στὸ παρὸν καὶ μόνο στὸ παρὸν: «Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ, / παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιὰ καὶ φυλακὴ», ξέδιναν τραγουδώντας οἱ ἐπαναστάτες τοὺς στίχους τοῦ Ρήγα Φεραίου καὶ συμπλήρωναν, μὲ τό, «Ἐλευθερία ἢ θάνατος». Τὰ λόγια αὐτὰ ἐκφράζουν τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τῶν ἐπαναστατημένων, τὴν καθημερινότητά τους στὸν πόλεμο καὶ στὰ λιτὰ συμπόσιά τους, στὰ διαλείμματα τῶν μαχῶν· αὐτὴ εἶναι ἡ καθημερινότης στὶς ἐκρηκτικὲς στιγμὲς τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ, μὲ τὶς διακυμάνσεις της καὶ τὶς ἀκρότητές της. Τὸ συμπέρασμα εἶναι, τὸ ὅτι διαρκοῦσαν ἀρκετὰ οἱ στιγμὲς αὐτές, καὶ ὅτι δὲν χάνονταν μὲ ἐπιστροφή του στὴν προηγούμενη ἀδράνειά του. Στὴν Ἑλλάδα διήρκεσαν πέντε μὲ ὀκτῶ ἔτη κι ἐξασφάλισαν τὴν ἀνεξαρτησία της, ἔστω μὲ τὴν τελικὴ μορφή της...

Ἡ διαστρέβλωση τῆς ἱστορίας μας, μὲ τὸν ἀπαράμιλλο ἰησουϊτικὸ τρόπο, ἐπαναλαμβάνεται. Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, “στὸ ὄνομα τῆς «μετακενώσεως» στὰ καθ’ ἡμᾶς τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀξιῶν, ιδέας μὲ ἀδιαμφισβήτητη γονιμότητα, ἀπέκλεισε τὸ ἀπαραίτητο μιᾶς συννύαξης τοῦ ἐθνικοῦ μὲ τὸ ἐθνικὸ, προκαλώντας ἓνα κενὸ σταθεροῦ πεδίου ἐμπιστοσύνης καὶ συνεννοήσεως”. Τὰ ἱστορικὰ καὶ λογικὰ ἄλλατα πάλι πολλά, μὲ κύριο τὴν σύγκριση τοῦ ἐθνικοῦ πρὸς τὸ ἐθνικὸ· καλεῖται ἐκ τοῦ τάφου του ὁ σοφὸς μεθερμηνεῦσαι τὰς σκέψεις τοῦ συγχρόνου φιλοσόφου! Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἄλλο, «μετακένωση» ποίων «εὐρωπαϊκῶν ἀξιῶν», μὲ τὴν «ἀδιαμφισβήτητη γονιμότητά τους;» δὲν μᾶς ἐξηγεῖ. Τοῦ ὁμολογουμένως προοδευτικοῦ

Συντάγματος τοῦ 1793; ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἐφαρμόσθηκε ποτέ, κι εὐθέως μετὰ τὴν ψήφισή του ἀπ' τὴν Συμβατικὴ Ἐθνοσυνέλευση, ἀνεστάλη ἢ ἐφαρμογὴ του, κι ἄρχισε ἀμέσως ἢ τρομοκρατία, ἀπ' τὶς χειρότερες σφαγὲς πολιτικῶν ἀντιπάλων στὴν παγκόσμια ἱστορία, μὲ κατάληξή της τὴν αὐτοκρατορία τοῦ Ναπολέοντος. Στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ συγχέονται τὰ διαδραματιζόμενα τερατουργήματα στὸ Παρίσι ἢ ἄλλες πόλεις, μὲ τὴν αὐτοθυσία καὶ τὸν ἥρωισμό τῶν ξεβράκωτων στὰ σύνορα κατὰ τῶν ξένων βασιλικῶν στρατευμάτων...

Ὁ φιλελευθερισμὸς ἦταν ἡ προοδευτικὴ ἰδεολογία τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐφαρμογὴ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν του, κάθε ἄλλο παρὰ ἦταν συνεπὴς πρὸς τὶς ἐξαγγελίες του· ἢ ἐφαρμογὴ του ἀγνοεῖται ἀπ' ὅλους τοὺς μετέπειτα θαυμαστὲς του μέχρι σήμερα, ἐπιβεβαιώνοντας ἔτσι, ὅτι παραμένουν προσηλωμένοι σὲ τὶς ἰδεατὲς ἀρχές του κι ὄχι στὴν ἀπτῆ πρακτικὴ του. Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἦταν ἀρκετὰ ἐπιφυλακτικὸς ἀπέναντι σὲ τὶς ἀρχές του καὶ σφόδρα ἐπικριτικὸς στὴν ἐφαρμογὴ του, ἂν καὶ ἦταν κατὰ τὴν ἐπανάσταση ἀκόμη στὸ Μονπελιέ· περισσότερο ὅμως στὴν μετεξέλιξή της στὴν τρομοκρατία καὶ στὴν αὐτοκρατορία καὶ σὲ τὶς δεινὲς γιὰ τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς κατακτήσεις τοῦ Ναπολέοντος. Οἱ ρωμαντικοί, ἄλλωστε, πὺ ἐξέφραζαν καὶ ἐφάρμοζαν τὶς ἀρχές του πληρέστερα, ἀγνοήθηκαν στὴν συνέχεια καὶ ἐκτοπίστηκαν στὸ περιθώριο, μὲ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς νὰ ἐξορισθοῦν ἢ νὰ διαφύγουν στὸ ἐξωτερικὸ· στὴν Ἀγγλία, ἀπ' τὴν ἄλλη, μὲ τὴν γνησιότερη παράδοση τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ὅπως προβάλλεται, ὁ Λόρδος Βύρων, κύριος ἐκφραστὴς του στὴν πολιτικὴ τῆς ζωῆς καὶ στὴν λογοτεχνία της, δὲν διδάσκεται στὴν ἐκπαίδευση, ἐνῶ παραγκωνίζεται, ὡς δευτερευούσης σημασίας, καὶ ὁ θάνατός του στὸ Μεσολόγγι, ἀλλὰ καὶ ὁ Πῆτερ Σέλλεν, ἔχει παραπλήσια τύχη...

Πάντως, ὡς ἐπῶδος, ἔρχεται ἡ ἐπίκληση πρὸς τὸν Ἀλέξανδρο, νὰ κόψει τὸν γόρδιο δεσμὸ τῆς ἐκκλησίας μὲ τὸ κράτος, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαιο, ὅτι ὁ μέγας στρατηλάτης μας θὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ αἶτημα τοῦ ἀφελληνισμοῦ· μᾶλλον θὰ ἐξαποστείλει τοὺς ἐταίρους του κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομέων... Αὐτὸ εἶναι τὸ αἶτημα τῶν προοδευτικῶν, ἀπ' τὴν ἀνεξαρτησία μας, νὰ γίνουμε Εὐρώπη, ἐπειδὴ αὐτὸ ἔκαναν, ἰσχυρίζονται, ὅλες οἱ εὐρωπαϊκὲς χῶρες. Ἀλλὰ ξεχνοῦν ὅλοι αὐτοί, ὅτι στὸ Ἡνωμένο Βασίλειο, στὴν κοιτίδα τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ὅπως λένε, ἀρχηγὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ βασίλισσα, καὶ οἱ Καθολικοὶ του παραμένουν πολῖτες δευτέρας κατηγορίας, τετρακόσια χρόνια τώρα, παρὰ τὸ 15% τοῦ πληθυσμοῦ της. Δηλαδή, σὰν ποιούς νὰ γίνουμε, σὰν τὴν Ἀγγλία ἢ σὰν τὴν Γαλλία ἢ τὴν Γερμανία; ἢ μήπως, στὴν ὀργάνωση τοῦ κράτους, σὰν τὴν Ἀγγλία, καὶ σὲ τὶς σχέσεις μὲ τὴν ἐκκλησία, σὰν τὴν Γαλλία, ἔτσι, γιὰ νὰ πετύχει ὁ μουσάκας! Νὰ 'χουμε, νὰ πουλάμε!

Αρκετά, ή διακωμώδηση· οί σχέσεις έκάστου λαοῦ μὲ τὴν ἐκκλησία του καὶ τὴν θρησκεία του καθορίζονται ἀπ' τὴν ἱστορία του καὶ καθορίζουν ἐπίσης τὴν ἱστορική του πορεία· ὅσο πιὸ μακρὰ ὁδηγοῦν στὸ παρελθόν, τόσο βαθύτερες καὶ στερεώτερες εἶναι, καθὼς ἔχουν συμβάλει πολυπλεύρως στὶς ἐθνικές, πολιτιστικές καὶ πολιτικές του ρίζες. Ὅποιοι τὶς ἀγνοεῖ, μὲ τὴν ἐπίκληση ἰδεολογιῶν ἢ ἄλλων θρησκευτῶν ἢ δογμάτων, ἐμμέσως πλήν σαφῶς, ἐπιδιώκει τὴν ἀποκοπή του, τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ἔθνους του, ἀπ' τὶς ρίζες του· ἄλλωστε, ἀποτελεῖ ἢ ἀποκοπή αὐτὴ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῶν ὀλοκληρωτικῶν ἰδεολογιῶν καὶ ἀσφαλῆ προσδιορισμὸ τῶν τυραννικῆς φύσεως προσώπων. Σὲ ἐμᾶς ἀποσκοπεῖ στὸν ἀφελληνισμό μας, δηλαδή στὴν ἀποστέρησή μας ἀπ' τὴν ὀμηρικὴ πηγὴ ζωῆς μας. Ἄς τὸ ὀμολογήσουν στεντορεῖα τῆ φωνῆ...

Μᾶλλον ὅμως, ὅπως φαίνεται, θὰ κινοῦνται στὸ ἡμίφως, ἐπειδὴ ἔτσι ἔχουν συνηθίσει καὶ αὐτὴ ἡ στάση τους ἀποπνέει καὶ τὴν πολιτικὴ τους προσωπικὴ νοοτροπία· ἄρχισε ὁ φιλόσοφος ὡς νεορθόδοξος, ἀφοῦ εἶχε χρηματίσει καὶ ἀριστερὸς πρὶν, ἀλλὰ ἀπ' τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν δεχόταν λέξη γιὰ τὰ ἄπλυτα τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Βατικανοῦ στὶς προσωπικὲς του συζητήσεις, κάτι πού τότε πέρασε σχεδὸν ἀπαρατήρητο, ἀλλὰ ἀποδεικνύεται τελικὰ, ὅτι ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἦταν γνήσιος νεοκαθολικός, ὅποτε καὶ πρεσβεύει στὴν πράξη, τὴν ὑπαγωγή τῆς Ὀρθοδοξίας στὸν Καθολικισμό. Τώρα ὅμως ἀποκαλύπτεται πλήρως καὶ ἴσως μέτρησαν κι ἄλλοι λόγοι, ἄγνωστοι σὲ ἐμᾶς· ἐπικαλεῖται λ.χ. τὴν μελέτη τοῦ Πλωτίνου ἀπ' τὸν Ἅγιον Αὐγουστίνον -σὲ λατινικὴ μετάφραση φυσικὰ, ἀφοῦ δὲν ἤξερε ἑλληνικὰ καὶ κατὰ τὸν πατριάρχη Φώτιο, δὲν ἠδύνατο κατανοῆσαι τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ-, ἀλλὰ ἀποκρύπτει τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Πλωτίνος εἶναι κορυφαῖος νεοπλατωνικός φιλόσοφος καὶ δίδαξε τὸν τρίτο αἰῶνα στὴν Ρώμη, μὲ ἐλάχιστη δὲ ἐπιρροή στὸν ἑλληνικὸ κόσμον. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς κι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Εὐστάθιος, δὲν τὸν θεωροῦν ἀξιόλογον, ὅπως καὶ ὄλοι σχεδὸν οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἐνῶ ὁ πατριάρχης Φώτιος, τὸν κατατάσσει στοὺς Νεοπλατωνικούς: «... Ἐπικουρείους τέ φημι καὶ Στωικούς, καὶ ὅσοι Πλάτωνα μὲν ὑποδύονται καὶ Ἀριστοτέλην, οὐκ ὀρθῶς δὲ τὰ ἐκείνων εἰσηγοῦνται».¹ Δὲν μέτρησαν οὐδόλως σχεδὸν στὴν ἑλληνικὴ σκέψη, ὁ νεοπλατωνισμὸς κι ἡ δευτέρα σοφιστικὴ, ἀλλὰ ἐμεῖς τοὺς ἀναδείξαμε στὰ τωρινὰ μας χρόνια, μὲ τὰ ἐξ Ἑσπερίας φῶτα...

Τέλος ἀμφοτέρω τὰ κείμενα ἀποπνέουν τὴν αἴσθησιν τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς σπουδῆς, ἂν ὄχι τοῦ ἄγχους, ὅτι εἶναι ἐπείγουσα ἢ ἀνάγκη ρυθμίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖο ἀπασχολεῖ τὸ Βατικανὸ καὶ μεγάλο μέρος τῆς δυτικῆς σκέψεως τὰ τελευταῖα χίλια τουλάχιστον χρόνια· ἡ φράση, «ἡ ζωντάνια τῆς πίστεως ἐνώνει τὴν μακραίωνα

¹ Πατριάρχου, Φωτίου, «Μυριόβιβλος, 172α12-14, Ἰεροκλέους βιβλίον, (ἀρ. 214) «περὶ προνοίας καὶ εἰμαρμένης», τοῦ Ἰεροκλέους, ζήσαντος περὶ τὸ 600 μ.Χ.

πνοή τῆς ἐθνότητος μετὸ πνεῦμα τοῦ ἐθνικοῦ κράτους σ' ἓνα καινούργιο χρόνο», αὐτὸ μᾶλλον ὑπονοεῖ. Δηλαδή, λέει, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος πίστις μας, ὅπως ἐκφράζεται μέσα ἀπ' τὴν ἁρμονία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνωδίας, μετὶ τῆς γυναικείας τῆς συνοικίας καὶ τοῦ χωριοῦ νὰ διορθώνουν πολλές φορές τὶς παραφωνίες τοῦ παπαῦ, ἔχει ἀνάγκη «τὴν μακραιώνα πνοή τῆς ἐθνότητος», γιὰ τὴν ἔνωσή της μετὸ «πνεῦμα τοῦ ἐθνικοῦ κράτους σ' ἓνα καινούργιο χρόνο». Πῶς θὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἔνωση, τῆς πνοῆς τῆς ἐθνότητος, μετὸν πνεῦμα τοῦ ἐθνικοῦ κράτους, καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ καινούργιος χρόνος; δὲν μᾶς ἐξηγεῖ. Ὁ πιστὸς ὀρθόδοξος Ἕλληνας δὲν ἀντιλαμβάνεται τὶς νοητικὰς διεργασίες αὐτῶν τῶν ὄρων, καὶ τὶς κατατάσσει, ὅποιος ἀσχοληθεῖ μαζί τους, στοὺς «ἀποχυμωμένους συμβολισμοὺς» καὶ «τὴν μονοτονία τοῦ συναισθήματος» τῆς Ἑσπερίας· δὲν ἀποπνέουν καθόλου ἁρμονία, ἄκρως ἀπαραιτήτου γιὰ τὴν ἔκφραση τοῦ πνεύματος τῆς ἀνατάσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀπηχοῦν τὴν ῥήσιν τοῦ Πλάτωνος, «ἐλευθερίας καὶ φιλίας ἀληθοῦς τυραννικὴ φύσις αἰεὶ ἄγευστος». Οἱ ὀρθόδοξοι ὕμνοι τῆς Μεγάλῃς Παρασκευῆς, τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, π.χ., δὲν εἶναι οὔτε συμβολισμὸς οὔτε συναίσθημα, ἀλλὰ ἀνάτασις ψυχῆς καὶ νοοτροπία ἀπελευθερώσεως, πνευματικῆς πρωτίστως καὶ πολιτικῆς ἐπίσης, συνεκπηγάζοντες μέσα ἀπ' τὸν ἀέναο πλοῦτο τῆς θύραθεν παιδείας· δύσκολα πολὺ βρίσκονται παρόμοιοι ὕμνοι στὴν καθολικὴ καὶ προτεσταντικὴ ἐκκλησία. Τὴν σκέψη ὅμως τοῦ φιλοσόφου, ὡς νεοφωτίστου, τὴν διέπει ἡ μεσσιανικὴ ἀντίληψη τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου, ὅτι εἶναι ἡ ἀνώτερη καὶ τελευταία φάσις τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, κατὰ τὰς ἰδεοληψίας του. Εἶναι, ὄχι ὅμως μετὶ τὴν ἕως τώρα προβληθεῖσα ἀποστολή του γιὰ τὴν σωτηρία του, ὅπως εὐαγγελίζεται, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀπώλειά του, μετὶ τὴν ὑπερθέρμανση τοῦ πλανήτου. Οἱ νεολογισμοί, νεωτερικοὺ καὶ ἐθνοτικοὺ, μετὶ τὸν τρόπο ζωῆς τους ἐπίσης, ἐπιταχύνουν τὴν ἐξαφάνιση τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ἀπ' τὸν πλανήτη καὶ οὐδόλως συμβάλλουν στὴν ἀποκατάστασις τοῦ κλίματος...

Ἡ πλέον χαρακτηριστικὴ περίπτωσις τῆς ἐσχατολογικῆς ἀντιλήψεως τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ παντελὴς ἀποσιώπησις τῆς σημασίας τῶν ἄλλων πολιτισμῶν, κινεζικοῦ, Ἰνδικοῦ, ἄλλων, μετὶ πολὺ βαθύτερες ρίζες χιλιάδων ἐτῶν καὶ ἀδιαλείπτου παρουσίας τους στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως καθίσταται μάλιστα αὐτὴ ἐμφανέστατη στὴν ἐποχὴ μας· περιορίζονται μόνο στὶς ἰουδαϊκὰς τους θρησκευτικὰς καταβολὰς καὶ στὸν ἑλληνορωμαϊκὸν πολιτισμὸν, μετὶ τὸν ἑλληνικὸν ὅμως ἀποκλειστικὰ ὡς μαῖντανό. Στὴν συλλογιστικὴν τοῦ Στέλιου Ράμφου λάμπουν διὰ τῆς ἀπουσίας των, στὰ πλαίσια πάντα τῆς ἀτλαντικῆς ἰδεολογίας, τῆς καλβινιστικῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ προτεσταντικοῦ πνεύματος. Ὁ ἄλλος τρόπος ζωῆς τῶν διαφόρων ἄλλων πολιτισμῶν θεωρεῖται ἄξιος μόνο λαογραφικῆς καὶ ἐθνογραφικῆς μελέτης καὶ ἀξιολογήσεώς του, μετὰ τὰ κριτήρια τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου ἀποκλειστικὰ, τὸ ἂν ἐκπληρῶνουν τὶς

έσχατολογικές του αντιλήψεις, και ως συμπλήρωμα τις δημοκρατικές αρχές του! οί τυχόν τωρινές έστω παραβιάσεις τών δημοκρατικών αξιων εντός τών Ηνωμένων Πολιτειών, φερομένων ως προπυργίου τής δυτικής δημοκρατίας, όπως με τα δικαιώματα τών Αφροαμερικανών, τών Ισπανοφώνων και τών Ασιανών, δέν αξιολογούνται, όπως δέν μνημονεύεται και ή εισβολή στο Καπιτώλιο, με τους πέντε νεκρούς και χωρίς λογοδοσία, τόση δημοκρατία! Και ναι μέν ή αμερικανική προπαγάνδα έκπληροϊ την αποστολή της, ως οφείλει, αλλά οί δικοί μας πνευματικοί άνθρωποι τί κάνουν; Άς μείνουμε στο έρώτημα...

Η Κίνα πρωτίστως, σε κάθε ευκαιρία, αλλά και οί Ινδίες επίσης, υπογραμμίζουν την σημασία και τον ρόλο τών αρχαίων και ζωντανών ακόμη πολιτισμών στην αντιμετώπιση τών μεγάλων προβλημάτων τής εποχής μας, με μοναδική αναφορά στον έλληνικό απ' τον δυτικό κόσμο, κι αυτό ίσως ένοχλει τους φραγκολάγνους τά μάλα· οί Έλληνες πρωθυπουργοί ανταποκρίθηκαν όλοι τους στις παραινέσεις, και περισσότερο οί Κώστας Καραμανλής, Αντώνης Σαμαράς και Κυριάκος Μητσοτάκης, αλλά στην πνευματική μας ζωή είχαμε μόνο αντιδράφιλοφρονήσεις ευγενείας. Οί περισσότεροι Έλληνες συνομιλητές τους περιορίσαν τις αναφορές τους στην επίκληση τής δυτικής δημοκρατικής παραδόσεως, για να τις αναφέρουμε συνοπτικά· ή άλλη αντίληψη τής ζωής, ό άλλος πολιτισμός απουσιάζουν, ενώ είναι ολοζώντανα αυτά στον λόγο τών Κινέζων και τών Ινδών...

Ο έτερος παράγων, ή ψηφιακή επανάσταση, αγνοείται από όλους τους «σοφούς» ακόμη χειρότερα, αν και είναι μπροστά στα πόδια μας και καθορίζει δεσμευτικά την ζωή μας· βρέθηκε το παραμύθι τής τετάρτης βιομηχανικής επαναστάσεως κι επαναπαύθηκαν όλοι τους στον μηρυκασμό της. Ο ψηφιακός όμως άνθρωπος δέν έχει ουδεμία σχέση με τον βιομηχανικό κι είναι απέναντί του σαν τις ασύμβατες ευθείες στον χώρο, όπως αναφέραμε· ή μόνη επαφή μεταξύ τους είναι ή διαδοχή τους εις τον κλεινόν πλανήτην, αλλά πέραν τούτου ουδέν... Δύο επιχειρήματα μόνο είναι αρκετά· ό βιομηχανικός άνθρωπος, στις ποικίλες μορφές του, ενδιαφέρεται αποκλειστικά και μόνο, για την απόδοση τής χειρός του, στην μεγίστη δυνατή προσαρμογή της πρὸς τον προγραμματισμό τής παραγωγής εν σειρᾷ, στην ολότητα σχεδόν τών εργαζομένων, με τις παραλλαγές της στους διαφόρους κλάδους· αλλά αυτή επιτρέπει ολιγώτερη δημιουργικότητα και πρωτοβουλία του εργαζομένου, ακόμη κι απ' την βιοτεχνική μορφή παραγωγής του Μεσαίωνα και τής αρχαιότητος. Ο ψηφιακός, απ' την άλλη, έστιάζει την προσοχή του στην δημιουργικότητα τής σκέψεώς του, στην απόδοση τής διανοίας του, καθώς ή παρακολούθηση τής διαδικασίας τής παραγωγής εν σειρᾷ γίνεται απείρως τελειότερα, με την χρήση τών υπολογιστών, τών αλγορίθμων· δηλαδή, μετράει ή δημιουργικότης τής σκέψεώς του,

τοῦ λόγου του, ἤτοι ἡ ἱκανότης συνθέσεως τῆς γλώσσης του, πού δὲν εἶναι ἴδια σὲ ὅλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου· ἔχουν ἐμφανισθεῖ στὴν ὑφήλιο γλώσσες μὲ μεγάλη ἱκανότητα συνθέσεως ἐννοιῶν, δευτερευουσῶν προτάσεων πρὸς τὴν κύρια, καὶ ταχεῖας συναγωγῆς συμπερασμάτων, κι ἄλλες δύσκαμπτες κι ἀλύγιστες στὴν ταυτόχρονη ἐπεξεργασία πολλῶν ἐννοιῶν, ὅλες τους, ὡς ἀντανάκλαση τῶν συνθηκῶν τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς των, τῶν πρώτων βημάτων των κατὰ τὴν ἐθνικὴ συγκρότηση τῆς κοινωνίας των, καὶ τῶν σχέσεών των πρὸς τοὺς θεοὺς των ἢ τὴν ἰδεολογία των, γνωστὰ αὐτά. Ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας τὶς τελευταῖες δεκαετίες τὸ ἔχει ἀποδείξει περίτρανα... Τὸ καταγράφουν οἱ σοβαροὶ ἀναλυτές.

Ἡ πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐξαρτᾶται ἀπ' τοὺς παράγοντες αὐτούς, τὸν ὀλοζώντανο πολιτισμὸ του, τουλάχιστον τρεῖς χιλιάδες ἔτη, μὲ τὸν Ὅμηρο γενάρχη του καὶ τὶς ἰσοτίμες ἢ καὶ ἀνεξάρτητες σχέσεις του μὲ τοὺς θεοὺς του, τοὺς ὅποιους θεοὺς του, τὸν ἀνοικτὸ καὶ πολυεπίπεδο διάλογό του μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχαίους καὶ ζωντανούς πολιτισμούς καὶ τὴν συμβολή του στὴν ψηφιακὴ τεχνολογία, μὲ τὴν δημιουργικὴ του γλώσσα καὶ τὴν μουσικὴ τῆς ἀρμονία, ἐμπλουτισμένης μὲ τὸν ἐμμελῆ φιλοσοφικὸ καὶ τραγικὸ λόγο τῆς. Τὰ ὑπόλοιπα, ἡ δυτικὴ παράδοση, ἀποβαίνουν βαρῦδια καὶ τροχοπέδη του, ὅπως ἐπιβάλλονται βιαίως ἄνωθεν, ὅποτε καὶ ἀποβάλλονται πλέον ὡς περιττὰ καὶ ὑπονομευτικὰ τῆς ἐπιβιώσεώς μας, ἀπ' τὸν ἀπλὸ Ἕλληνα πρωτίστως τῶν συνοικιῶν καὶ τῶν χωριῶν. Ἔτσι συντρίβεται κατὰ μέτωπο καὶ ἡ ἐπιχείρηση ἀφελληνισμοῦ μας, καθὼς ἀποκαλύπτεται ἡ ἐπιδιώξή τῆς τῆς ἀλώσεώς μας, μὲ τὴν ἀλλοίωση καὶ ἀπίσχανση τῆς γλώσσης μας καὶ τὴν ἐξαχρείωση τῆς ψυχῆς μας. Καταδεικνύεται ἐμφανῶς, ὅτι, ὁ τῆς δουλικῆς νοοτροπίας καὶ ἀναγώγου γλώσσης τους πολιορκητικὸς κριός, δὲν ἐπαρκεῖ, καθὼς ἀπεδείχθη καὶ ἀποδεικνύεται πολὺ ἀδύναμος, ἀπέναντι στὴν ἐγγενῆ ζωτικότητα τῆς ἀρμονικῆς ἑλληνικῆς, στὴν εὐλυγισία τῆς καὶ στὴν ἱκανότητα συνθέσεώς τῆς, παρὰ τὰ εὐκολοπάτητα ὀχυρά του στὴν Φραγκία, πολλαχοῦ τῆς χώρας.

Ἀλλά, ὑπάρχουν καὶ οἱ συνοικίες καὶ τὰ χωριὰ καὶ ἡ σφριγῶσα νεολαία μας, μὲ ὀμαιχμία τους, τὴν ὀλοζώντανη πνοὴ τῆς γνησίας λαλιᾶς μας, καὶ μὲ τὴν ἐπικουρία τῆς προσφάτου ἀκατασχέτου εἰσροῆς καὶ τοῦ ἀσφυκτικοῦ συνωστισμοῦ τῶν πολυειδῶν ἐταιρειῶν ψηφιακῆς τεχνολογίας, τόσο προθύμων γιὰ τὴν ἀξιοποίησή τῆς...

Χρῆστος Ζ. Καρανίκας,
Καλαμάκι, Ἀγιοκάμπος,
Ἰούλιος 2021

Βαθυστόχαστος ποιητής και λοξοδρομῶν φιλόσοφος

Στὴν «Καθημερινή» τῆς Κυριακῆς δημοσιεύθηκε ὀλοσέλιδο ἄρθρο τοῦ Στέλιου Ράμφου, ὑπογράφοντος ὡς συγγραφέως, ἀλλὰ γνωστοῦ ὡς φιλοσόφου, μὲ τίτλο, “«Ἀσήμαντη» Ἑλλάς”· πρόκειται γιὰ ἀναφορὰ στὴν ἀπάντηση τοῦ Γιώργου Σεφέρη, στὴν πρόσκληση τοῦ Ἰνγκμαρ Μπέργκμαν, γιὰ συζήτηση στὸ Βασιλικὸ Θέατρο τῆς Στοκχόλμης, στίς 29 Ἰανουαρίου 1965, μὲ ἀφορμὴ τὴν παράσταση τοῦ «Ἴππολύτου» τοῦ Εὐρυπίδου, μὲ σκηνοθεσία τοῦ ἴδιου· στὴν πρόσκληση καλεῖται ὁ Νομπελίστας ποιητής μας, νὰ ἀπαντήσῃ, τὸ γιατί δὲν κατέχει ἡγετική θέση ἢ Ἑλλάδα στὰ πολιτισμικὰ πράγματα, ἐνῶ τὰ ἰδανικὰ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ἡ βάση, γιὰ «ὅ,τι ἀποκαλοῦμε σήμερα δημοκρατία, ἐπιστήμη καὶ τέχνη», μὲ κατάληξη, «Ποῦ ὀφείλεται, κατὰ τὴν γνώμη σας, τὸ γεγονός ὅτι εἶναι τόσο ἀσήμαντη ἢ συμβολὴ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος στὰ πολιτισμικὰ θέματα;» Στὴν ἀπάντησή του ὁ ποιητής ἀποφεύγει τὴν λέξη «ἀσήμαντη» καὶ προσφεύγει στὴν σύγκριση μὲ ἄλλους πολιτισμούς, ὅπως ὅτι ἡ Ἀγγλία γέννησε ἕναν μονάχα Σαίξπηρ καὶ ἡ Ἰταλία ἕναν Ντάντε, ἀλλὰ ζητάει νὰ κρίνουμε τὴν Ἑλλάδα μέσα ἀπ’ τὶς σύγχρονες συνθήκες, ἀναφερόμενος στίς περιπέτειες τῆς σκλαβιάς τῶν τεσσάρων αἰώνων, μὲ τοὺς συνεχεῖς πολέμους, μετὰ τὴν ἀνεξαρτησία ἐνὸς μόνο μικροῦ τμήματός της, ὅποτε δὲν γίνεται ἡ σύγκριση μὲ ἄλλους, χωρὶς αὐτὲς τὶς ἐμπειρίες.

Ὁ Στέλιος Ράμφος λοξοδρομῶν, βάζει ἐμμέσως στὸ στόμα τοῦ Γιώργου Σεφέρη τὴν λέξη, «ἀσήμαντη», κι ἀσκεῖ τὴν κριτικὴ του, μὲ βάση τὴν ἀναφορὰ αὐτή. Δικαίωμά του εἶναι. Ἀλλὰ ὁ ποιητής ἦταν σεμνὸς καὶ σαφῆς στὴν διατύπωσή του, ὅταν μάλιστα κάνει τὴν σύγκριση μὲ Σαίξπηρ καὶ Ντάντε· δὲν ἐπιχειρεῖ τὴν παρουσίαση τῆς πραγματικῆς εἰκόνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, παρ’ ὅλο ὅτι τὸ κάνει στὰ κείμενά του. Ἡ σύγκριση, μὲ τὴν σύγχρονη Ἑλλάδα γίνεται καὶ πρέπει νὰ γίνεται, ἐννοεῖ, μὲ ἀναλόγου πληθυσμιακῆς καὶ ἱστορικῆς ἐμπειρίας λαούς· δὲν ἔχουν πολλοὶ εὐρωπαϊκοὶ λαοί, Δημήτρη Μητρόπουλο, Μαρία Κάλλας, Ἡλία Καζάν, Τζὼν Κασσαβέτη, Γεώργιο Παπανικολάου, γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθοῦμε στοὺς συγγραφεῖς, ὑπογραμμίζε, ἐξυπονοῶν, ὁ ποιητής στὴν μετρημένη καὶ σώφρονα ἀπάντησή του.

Ὁ συγγραφέας καταφεύγει σὲ ἄλλα καὶ ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐπιχειρεῖ μετακίνηση σὲ ἱστορικὰ θέματα, ἐνῶ προσθέτει, «ὅτι παρακάμπτει τὸ ἐρώτημα» καὶ ὅτι, «ὁ Σεφέρης ἀποδέχεται ἐμμέσως τὴν ἐλληνικὴ «ἀσημαντότητα» καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴ

δικαιολογήσει. Υίοθετεῖ τὴν κλασικὴ ὑπεκφυγὴ τῆς ἐπίσημης καὶ ἀνεπίσημης Ἑλλάδος: Φταῖνε οἱ ἄλλοι καὶ οἱ συγκυρίες· ἐμεῖς δὲν εὐθυνόμαστε». Ἐρμηνεία του, φυσικά, πὸν διατρέχει, σὲ μεγάλο βαθμό, τὸ ὑπόλοιπο ἔργο του. Ὅπως ὅτι εἶναι «λοῦστρο λεπτότητος», οἱ Σολωμός, Κάλβος, Καποδίστριας, «ὅμως εἶναι ἐπίσης πνευματικὰ ἀμέτοχοι τοῦ ἀρχαίου πνεύματος καὶ τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ».

Ἄλλες ἀξίες ἀναγνωρίζει ὡς ἔλλειψη μετοχῆς τοῦ ἀρχαίου πνεύματος, σύμφυτες τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου πὸν μᾶς ἀποκόπουν ἀπ' τὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ· τὴν διατήρησή μας στὴν σφαῖρα ἐνὸς ἀνατολίζοντος χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, μὲ τὸν Ἰουστινιανὸ νὰ ἔχει καταπολεμήσει ἐξοντωτικὰ τὶς ἀρχαῖες καταβολές. «Ἀντιθέτως ἡ ἀρχαία φιλοσοφία δὲν ἔπαψε νὰ δίνει τὸ παρὼν (μὲ ὠμέγα, τὸ οὐδέτερο «παρόν», στὰ πλαίσια τῆς ἀφελληνιστικῆς διαπλεκόμενης προπαγάνδας) στὸν δυτικὸ χριστιανισμὸ: ὁ Πλωτῖνος στὴ σκέψη τοῦ Ἀύγουστινου, ὁ Πλάτων, καὶ ὄχι μόνον, στὸν Βοήθιο, ὁ Ἀριστοτέλης στὸν Θωμᾶ Ἀκινάτη. Ἴσως νὰ ἔπαιξε ρόλο ὅτι στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης συγκαταλέγονταν, ἕως τὸν 8ο αἰῶνα, καὶ οἱ ἐπισκοπὲς τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου». Ἀποκαλυπτικὸς στὴν ἄποψη του, ἀλλὰ ξεχνάει τὰ οὐσιαστικά! ὁ Ἀύγουστῖνος δὲν γνώριζε ἑλληνικὰ καὶ διάβασε τὸ Εὐαγγέλιο ἀπ' τὴν μετάφραση στὰ λατινικὰ Ἰτάλκα, πολὺ κακῆ, πὸν τὴν διαδέχθηκε ἡ Βουλγκάτα, λίγο καλύτερη. Ἀλλὰ, ὁ πατριάρχης Φώτιος ὑποστηρίζει ὅτι οὐδέποτε κατάλαβε τὸν λόγο τοῦ Ἰησοῦ, γιατί δὲν τοῦ τὸ ἐπέτρπε, «ἡ ἐνδεὴς καὶ βάρβαρος γλῶσσα». ὁ Πλωτῖνος εἶναι νεοπλατωνικός, ἀρκεῖ αὐτό, ὁ Βοήθιος ἤξερε ἑλληνικὰ, ἀλλὰ τὸ σὲ ποιὸ βαθμὸ συζητεῖται, ὁ Ἀκινάτης, πάλι διάβασε τὸν Ἀριστοτέλη, ἀπ' τὴν πρόχειρη μετάφραση τοῦ «Ὀργάνου» του. Ἐνα ἀξίζει τὸν κόπο, οἱ Ἕλληνες, οἱ γραιοὶ τῆς ρωμαιοκρατίας, οὐδέποτε μετέφρασαν μία γραμμὴ λατινικῆς λογοτεχνίας στὰ ἑλληνικὰ, παρὰ πρῶτος ὁ Μάξιμος Πλανούδης τὸν 14ο αἰῶνα.

Τὴν ἀπάντηση τὴν δίδει παρακατιῶν: «ὁ γεννήτορας πολιτισμὸς ἀπεβίωσε ἀσύνειδα στὴ γλῶσσα, παραμένοντας ταυτόχρονα, γιὰ τὸ πλῆθος πὸν τὴ μιλοῦσε, σατανικὸ ἀντικείμενο». Ἐχει δίκαιο, ὑποστηρίζει, ὅτι δὲν ὑπῆρξε δημοτικὴ παράδοση, δημοτικὸ τραγοῦδι, «Ἐρωτόκριτος», ἄλλα, ὅπως ἡ φλαγκολάγνα παράταξη ἀπὸ δύο αἰῶνων, διαλαλεῖ· πρὸςβεῦει δηλαδή, ὅτι πρέπει νὰ ἀποδεχθοῦμε τὴν γλῶσσα τοῦ Κολωνακίου καὶ τῶν βορείων προαστείων, τῆς Φραγκίας, ἀλλὰ οἱ συνοικίες καὶ τὰ χωριὰ διαφωνοῦν ριζικά, καὶ τὴν ἀπορρίπτουν ἐμπράκτως. Στὴν Φραγκία, γιορτάζουν μὲ χολλυγουντιανὴ μουσικὴ καὶ ἀμερικάνικη προφορά, στὶς συνοικίες καὶ στὰ χωριὰ μὲ δημοτικὴ καὶ λαϊκὴ μουσικὴ, ἀναλόγως πρὸς τὴν περιοχὴ τους καὶ διατηροῦν τὸ πολυτονικὸ στὴν λαλιά τους, ὡς ἐλεύθεροι πολῖτες...

Στις ιστορικές παρεκτροπές του θύμισε, ότι, οί έλλαδικές επισκοπές υπάγονταν στην Έκκλησία τής Ρώμης, όχι όλες, παρά μέχρι τόν Αξιό, τις όποιες απέσπασαν οί Ίσαυροι λοξοδρομῶν πάλιν αποκρύπτει. Η υπαγωγή έγινε στην πρώτη καθιέρωση τῶν τεσσάρων πατριαρχείων, Ιεροσολύμων, Αγίων Τόπων, Αλεξανδρείας, Αφρικής, Αντιοχείας, Ασίας, Ρώμης, Δύσεως, πού επειδή ἦταν καθυστερημένη περιοχή τής έδωσαν κι ένα κομμάτι τοῦ έλλαδικοῦ χώρου. Τότε και τὸ Βατικανὸ χρησιμοποίησε τὴν έλληνική γλῶσσα, για τὴν πιστὴ απόδοση τῶν νοημάτων τοῦ Εὐαγγελίου· οί δὲ πάπες, μόλις όρκίζονταν, έστελναν στοὺς ἄλλους τέσσερες πατριάρχες τὸ Πιστεύω στὰ έλληνικά, πού ανήρτυαν επίσης στις θύρες ὄλων τῶν έκκλησιῶν τους, πάλιν έλληνικά...

ΥΓ. Δημοσιεύθηκε στις 11 Ιουνίου 2021, ἀρ. φύλλου, 3764, «Τοῦ Ἐμμελοῦς».

ΥΓ2. Η αξιολόγηση έστιάζεται στὰ δύο αὐτὰ ἄρθρα, καθὼς θεωροῦνται ὡς ἀντιπροσωπευτικὰ τής σκέψέως του, ἐνῶ και σὲ ἄλλα παρουσιάζει παραπλήσιες ἀπόψεις, μέσα ἀπ' τὴν ὀπτική τοῦ, «Νὰ γίνουμε Εὐρώπη», ἄλλα ποιά Εὐρώπη; Τὴν βιομηχανική! Η ὀλοζώντανη ὅμως διαδρομὴ τής έλευθέρως πολιτικῆς πρακτικῆς τής έλληνικῆς κοινωνίας, ἐκκινούσα ἀπ' τὸν Ὅμηρο και τὴν ἄμεσο δημοκρατία ἔως τις μέρες μας, μέσα ἀπ' τὴν δημοτικὴ παράδοση και τὴν ὀρθόδοξη ὑμνωδία, ἄγνοεῖται ἢ παρακάμπτεται· ἀπὸ αὐτὴ ἐκπηγάζει ἢ συμβολὴ τής στὴν εὐρωπαϊκὴ ὀλοκλήρωση, ὡς ἰσχυρότατο ἀντίβαρο ἀπέναντι στις καταβολές τοῦ βιομηχανικοῦ ἀνθρώπου, μὲ σύμμαχό τής τὴν λησμονημένη παρέμβαση τοῦ ῥωμαντισμοῦ, ὡς ἄριστη ἐπικουρία τής για κατανόηση τῶν ἀναγκῶν και τῶν ἀπαιτήσεων τής ψηφιακῆς ἐποχῆς...

ΥΓ3. Η ἐπαίσχυντος δραπέτευση τῶν Ἀμερικανῶν ἀπ' τὴν Καμποῦλ πλήττει ὡς πᾶρθιον βέλος τὴν παρουσία τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου στὸν κόσμο, μὲ πρώτους τοὺς Ἀμερικανούς, τοὺς Εὐρωπαίους μετὰ, ἄλλα και τοὺς φραγκολάγνους στὴν χώρα μας, πολιτικὰ και πολιτιστικὰ· ἢ παρακμὴ του εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ καιρό, ἔστω κι ἂν ὁ ἴδιος δὲν τὸ ἀντιλαμβάνοταν, ὅπως συμβαίνει μὲ ὄλες τις δύουσες αὐτοκρατορίες. Στὴν Ἑλλάδα, πέραν τῶν πολιτικῶν ἐπιπτώσεων, βαθύτατες ἀναμένονται αὐτὲς στὴν πολιτιστικὴ μας ζωὴ, χυδαῖστί, στὴν κυρίαρχη ἄριστερὴ μας κουλτούρα τής τελευταίας τεσσαρακονταετίας, ἐπιβληθεῖσα ἀτλαντικὴ ἐντολὴ και συμπράξει· πέραν τής πρακτικῆς στηρίζεως χάνει αὐτὴ και τὴν αἴγλη τής, τὸ ἀμερικανικὸ ὄνειρο. Η Εὐρώπη βρίσκεται σὲ ἰστορικὸ σταυροδρόμι, θὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπ' τὴν μεταπολεμικὴ ἀτλαντικὴ ἐξάρτησή τής και θὰ ἀποκτήσει τὴν ἀνεξάρτητη ὄντοτήτᾱ τής ἢ θὰ κατακυλίσει κι αὐτὴ στὴν ἀφάνεια; Ἰδομεν! Διαθέτει τις δύο δυναμικὲς ἐφεδρεῖες τής, τις έλληνικὲς τής ρίζες και τὸ ῥωμαλέο ῥωμαντικὸ τής κίνημα... 30.8.21